

POSTANOWIENIE

Dnia 28 października 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Zawistowski (przewodniczący)

SSN Paweł Grzegorzczak

SSN Marta Romańska (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku M.C.
przy uczestnictwie S.C. i H.S.
o uwłaszczenie ewentualnie o zasiedzenie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 28 października 2021 r.,
zażalenia wnioskodawczynie i uczestnika postępowania S. C.
na postanowienie Sądu Okręgowego w R.
z dnia 16 października 2020 r., sygn. akt V Ca (...),

**przekazuje zażalenie Sądowi Okręgowemu w R.
jako właściwemu do jego rozpoznania (art. 200 § 1 k.p.c.
w związku z art. 394² § 1 k.p.c.).**

UZASADNIENIE

Wnioskodawczynie wniosła o stwierdzenie, że S.C. z mocy prawa na podstawie art. 1 ustawy z 26 października 1971 r. o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych (Dz.U. Nr 27, poz. 250) nabyła własność nieruchomości położonej w D., a stanowiącej działki nr [...]1, [...]2, [...]3, [...]4, 1562/3 o pow. 1,4494 ha, a ewentualnie, że S.C. nabyła przez zasiedzenie z dniem 1 listopada 1982 r. udział wynoszący ¼ we własności nieruchomości położonej w D., a stanowiącej działki nr [...]1, [...]2, [...]3, [...]4, [...]5 o pow. 1,4494 ha, w miejsce H.S..

Postanowieniem z 24 lipca 2018 r. Sąd Rejonowy w D. odrzucił wniosek M.C. o stwierdzenie nabycia własności nieruchomości przez uwłaszczenie i oddalił jej wniosek o stwierdzenie nabycia własności nieruchomości przez zasiedzenie.

Sąd Rejonowy ustalił m.in., że 28 lutego 1975 r. został wydany akt własności ziemi stwierdzający, że M.C., S.C., S.C. i H.C. nabyli na współwłasność w częściach po 1/4z mocy samego prawa grunty nr [...]6, [...]7 o pow. 1,4581 ha w D.. Grunty te odpowiadają działkom składającym się na nieruchomości oznaczoną we wniosku jako przedmiot uwłaszczenia a ewentualnie zasiedzenia. O częściowym odrzuceniu wniosku zdecydował pogląd, że stwierdzenie nabycia własności nieruchomości w drodze uwłaszczenia nie jest dopuszczalne skoro istnieje akt własności ziemi, a o jego częściowym oddaleniu ocena, że wnioskodawczyni nie wykazała przesłanek zasiedzenia.

Postanowienie Sądu Rejonowego z 24 lipca 2018 r. zostało zaskarżone przez M.C. i S.C. apelacją w całości, chociaż od rozstrzygnięcia odrzucającego wniosek przysługuje zażalenie (postanowienie zawierające tego rodzaju rozstrzygnięcie nie jest postanowieniem co do istoty sprawy w rozumieniu art. 518 k.p.c., lecz postanowieniem, którego dotyczy art. 394 § 1 k.p.c.).

W toku postępowania apelacyjnego zainicjowanego przez wnioskodawczynię i S.C., Sąd Okręgowy wezwał apelujących do wyjaśnienia, który z aktów własności złożonych do akt (k. 15 i 371) o tożsamym numerze, lecz nieco różnej treści „jest obowiązujący – w terminie 7 dni, pod rygorem zawieszenia postępowania”. Niezgodność treści aktów własności ziemi polegała na tym, że w jednym dokumencie ujawniono wielkość udziałów nabywanych przez osoby w nim wymienione, a w drugim ich nie określono. Pełnomocnik apelujących podjął przed właściwym organem czynności zmierzające do wykonania zarządzenia i dostarczył Sądowi udzieloną mu odpowiedź. Postanowieniem z 4 lutego 2020 r. Sąd Okręgowy zawiesił jednak postępowanie stosownie do art. 177 §1 pkt 6 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. Wniosek pełnomocnika apelujących z 5 maja 2020 r. o podjęcie postępowania został przez Sąd Okręgowy oddalony postanowieniem z 29 czerwca 2020 r., a postanowieniem z 16 października 2020 r. Sąd Okręgowy umorzył w sprawie postępowanie apelacyjne. Sąd Okręgowy uznał, że pisma pełnomocnika apelujących (k. 516) z 4 maja 2020 r., w którym pełnomocnik wniósł o podjęcie zawieszonego postępowania, nie może uznać za prowadzące do wykonania zarządzenia.

Sąd Okręgowy wskazał, że art. 182 § 1 pkt 1 k.p.c. upoważnia sąd do umorzenia postępowania zawieszonego z przyczyn wskazanych w art. 177 § 1 pkt 5 i 6 k.p.c., jeżeli wniosek o podjęcie postępowania nie został zgłoszony w ciągu trzech miesięcy od daty postanowienia o zawieszeniu postępowania. W niniejszej sprawie

wniosek o podjęcie postępowania został zgłoszony przed upływem trzech miesięcy, ale nie był to wniosek skuteczny, gdyż nie towarzyszyło mu usunięcie przeszkód do rozpoznania sprawy.

W zażaleniu na postanowienie z 16 października 2020 r. wnioskodawczyni i uczestnik S.C. zarzucili, że zostało ono wydane z naruszeniem: - art. 182 § 1 pkt 1 w związku z art. 391 § 1 i art. 13 § 2 k.p.c. przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, gdyż pełnomocnik apelujących w piśmie z 4 maja 2020 r. wykonał zarządzenie z 4 czerwca 2019 r. oraz wniósł o podjęcie zawieszonego postępowania; - art. 177 § 1 pkt 6 w związku z art. 380 i art. 13 § 2 k.p.c. przez przyjęcie, że niewykonanie zarządzenia z 4 maja 2020 r. mogło stanowić przesłankę zawieszenia postępowania apelacyjnego, chociaż zarządzenie to nie należało do kategorii innych zarządzeń, których dotyczy art. 177 § 1 pkt 6 k.p.c.; - art. 180 § 1 w związku z art. 380 i art. 13 § 2 k.p.c. przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na odmowie podjęcia postępowania apelacyjnego zawieszonego postanowieniem Sądu Okręgowego z 29 czerwca 2020 r., mimo wniosku pełnomocnika apelujących o podjęcie zawieszonego postępowania apelacyjnego, przy którym wykonane zostało wezwanie z 4 czerwca 2019 r.

Apelujący wnieśli o uchylenie zaskarżonego postanowienia oraz postanowienia Sądu Okręgowego z 4 lutego 2020 r. w przedmiocie zawieszenia postępowania apelacyjnego, a ewentualnie o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowego do ponownego rozpoznania.

Zażalenie wnioskodawczyni i uczestnika zostało przedstawione do rozpoznania Sądowi Najwyższemu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 394¹ § 1 i 2 i art. 398¹ § 1 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym do 7 listopada 2019 r., zaskarżeniu zażaleniem do Sądu Najwyższego podlegały - poza postanowieniem o odrzuceniu skarg kasacyjnej - postanowienia kończące postępowanie w sprawie, za wyjątkiem zaskarżalnego skargą kasacyjną postanowienia sądu drugiej instancji w przedmiocie odrzuceniu pozwu lub wniosku albo umorzenia postępowania w

sprawie. W tej kategorii jako kończące postępowanie w sprawie mieściło się postanowienie o umorzeniu postępowania apelacyjnego.

Zaskarżone przez wnioskodawczynię i uczestnika postanowienie z 16 października 2020 r. wydane zostało po wejściu w życie ustawy z 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1469 ze zm.; dalej - ustawa nowelizująca z 2019 r.) i po wejściu w życie tej ustawy apelujący złożyli na nie zażalenie. Z tej przyczyny, stosownie do art. 9 ust. 4 ustawy nowelizującej z 2019 r. jego dopuszczalność podlega ocenie na podstawie przepisów obowiązujących po 7 listopada 2019 r. i stosownie do tych przepisów powinno być też rozpoznane.

W świetle znowelizowanego art. 394¹ § 1 k.p.c. zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje na postanowienie sądu drugiej instancji odrzucające skargę kasacyjną oraz na postanowienie sądu drugiej lub pierwszej instancji odrzucające skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Ustawodawca wyłączył zatem dopuszczalność zażalenia na postanowienia sądu drugiej instancji kończące postępowanie, jednak nie przez umorzenie postępowania w sprawie, a przez umorzenie postępowania apelacyjnego, czego pośrednim skutkiem jest uprawomocnienie się orzeczenia sądu pierwszej instancji.

Te rozwiązania normatywne i ich skutki z punktu widzenia dopuszczalności zażalenia na poszczególne kategorie postanowień wydawanych w postępowaniu cywilnym zostały przez Sąd Najwyższy przeanalizowane w uchwale z 7 października 2021 r., III CZP 53/20. Sąd Najwyższy przyjął w tej uchwale, że na postanowienie sądu drugiej instancji o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania nie przysługuje zażalenie. Sąd Najwyższy wyjaśnił, że intencją ustawodawcy zrealizowaną na gruncie znowelizowanych przepisów było ograniczenie katalogu zaskarżalnych postanowień, a w szczególności takich, w których rozpoznanie zaangażowany byłby sąd wyżej instancji. Skarga o wznowienie postępowania ma charakter środka nadzwyczajnego, a podejmując decyzję o jego dostępności, tak samo jak o dostępności środków prawnych od orzeczeń zapadających w postępowaniu co do wznowienia,

ustawodawca nie musi uwzględniać konieczności zrealizowania zasady wyrażonej w art. 78 Konstytucji.

Postanowienie umarzające postępowanie apelacyjne jest wydawane w toku instancji, w związku ze skorzystaniem przez stronę z prawa do zaskarżenia orzeczenia wydanego przez sąd pierwszej instancji. Skutkiem jego uprawomocnienia się jest zamknięcie stronie drogi do uzyskania orzeczenia sądu drugiej instancji, które by stanowiło o zrealizowaniu prawa podmiotowego zadeklarowanego w art. 78 Konstytucji. Umorzenie postępowania apelacyjnego sprawia, że prawomocne - ze wszystkimi tego konsekwencjami ustalonymi w art. 365 i 366 k.p.c. - staje się orzeczenie o istocie sprawy wydane przez sąd pierwszej instancji, niezależnie od jego merytorycznej trafności.

Ze względu na przesłanki decydujące o dopuszczalności jego wydania oraz skutki będące konsekwencją uprawomocnienia się, postanowienie umarzające postępowanie apelacyjne może być porównywane z postanowieniem o odrzuceniu apelacji. Także na gruncie znowelizowanych przepisów kodeksu postępowania cywilnego postanowienie o odrzuceniu apelacji pozostało jednak zaskarżalne, z tym zastrzeżeniem, że zażalenie na to postanowienie składane jest „poziomo”, do innego składu sądu drugiej instancji (art. 394² § 1 k.p.c.).

Reasumując, należy przyjąć, że te same okoliczności, które skłoniły ustawodawcę do zaliczenia postanowienia o odrzuceniu apelacji do kategorii zaskarżalnych przemawiają za zaskarżalnością postanowień o umorzeniu postępowania apelacyjnego, a konstrukcja zażalenia na postanowienie umarzające postępowanie apelacyjne powinna być ustalona na podstawie art. 394¹ § 1 k.p.c. stosowanego *per analogiam*. W niniejszej sprawie oznacza to, że Sąd Okręgowy w R. w innym składzie niż ten, który wydał postanowienie z 16 października 2020 r.) oceni, czy rzeczywiście istniały podstawy do zawieszenia, a następnie odmowy podjęcia postępowania apelacyjnego w związku z dostrzeżonymi różnicami w brzmieniu niewzruszalnych obecnie aktów własności ziemi.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 200 § 1 k.p.c. w związku z art. 394¹ § 1 k.p.c. *per analogiam*, Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

